

**ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ З'ЯСУВАННЮ,
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ,
ВЧИНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Руслан Леонідович ЯРЕМЧУК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Особливістю початку кримінальних проваджень щодо умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї в умовах дії правового режиму воєнного стану, є встановлення правових підстав для внутрішнього переконання процесуально незалежної особи до прийняття такого роду процесуального рішення через призму її інтелектуальної діяльності. Насамперед, йдеться про відповідні передумови до виявлення належних ознак злочину. Це дозволить вирішити першочергові завдання щодо коректної кримінально-правової кваліфікації суспільно-небезпечних діянь, висунення обґрунтованих припущень щодо злочинного умислу, суб'єкта кримінального правопорушення, наявного зв'язку між жертвою та вбивцею тощо. В результаті чого компетентна служба приймає обґрунтоване процесуальне рішення щодо реєстрації відповідного кримінального провадження в електронній інформаційно-комунікаційній системі.

Закономірно, що підставами для початку досудового розслідування кримінальних правопорушень, які досліджуються, є встановлення уповноваженою особою органу досудового розслідування об'єктивних ознак незаконного заподіяння смерті іншій людині за допомогою летального знаряддя – вогнепальної зброї. Такими є: а) ознаки форми вини суб'єкта злочину задля розмежування умисного вбивства від вбивства через необережність (ст. 119 КК України); б) ознаки протиправності з метою виключення обставин, які виключають факт злочинності такого роду діяння (самогубство або в межах виконання службових обов'язків); в) ознаки причинно-наслідкового зв'язку між суспільно-небезпечним діянням та негативними наслідками – смертю жертви; г) ознаки обраного способу та використовуваного знаряддя зловмисником з метою умисного протиправного позбавлення життя потерпілого; ґ) ознаки осудності особи злочинця щодо відсутності в останньої психічних захворювань, нестабільного емоційного стану чи фізіологічного афекту, що дозволило їй усвідомлювати свої дії та керувати ними; д) ознаки мотиву та мети, що впливають на кваліфікаційну формулу умисного вбивства (як то подолання відчуття расової чи національної нетерпимості, сповідування екстремістських чи радикальних поглядів, заволодіння чужим майном, задоволення потреб сексуального характеру і т.п.).

В.А. Журавель слушно зауважує, що «предмет доказування, наповнюючись змістом конкретної кримінально-правової норми, трансформується в обставини, що підлягають з'ясуванню, тобто в таку структуру, яка відо-

бражується в окремій криміналістичній методиці, утворює систему правових цілей і стратегічних завдань розслідування» [1, с. 18]. Тому варто говорити про синтез предмета дозування та обставин, що підлягають з'ясуванню, який вміщує змішані критерії упорядкування таких з метою охоплення компетентною службовою особою органу досудового розслідування якомога більшого кола обставин, що мають значення для кримінального провадження будь-якої категорії.

Таким чином, «для систематизації обставин, які підлягають установленню, і оптимального їх використання в методиці розслідування злочинів доцільно використовувати системний і діяльнісний підходи, виокремлюючи елементи людської діяльності та групуючи навколо них відповідні обставини у вигляді функціонально пов'язаних між собою підсистем» [2, с. 142].

Зважаючи на той факт, що *обставини, які підлягають з'ясуванню, під час досудового провадження умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї, об'єднують в собі властивості правової сутності таких кримінальних правопорушень*, ми виділили наступні:

1) обставини, що мають значення для встановлення всіх елементів механізму кримінального правопорушення: а) який проміжок часу скоєння умисного вбивства; б) яке місце готування до, безпосередньо вчинення чи приховування слідів злочину; в) яким способом реалізовано злочинний умисел; г) чи наявні прийоми та операції, спрямовані на приховування наслідків злочинної діяльності (в т.ч. інсценування нещасного випадку, самогубства, перевищення меж необхідної оборони чи вбивства через необережність); ґ) чи наявні способи готування до протиправного позбавлення життя іншої людини; д) які знаряддя та засоби використовувалися особою злочинця для досягнення кінцевої мети; е) які особи можуть бути очевидцями умисного вбивства та (або) носіями інформації про окремі обставини, що мають значення для кримінального провадження; є) чи притаманна речова обстановка на місці події обраному способу умисного вбивства; ж) чи наявні сліди пострілу на тілі жертви та злочинця; з) яке джерело походження вогнепальної зброї та боєприпасів до неї; и) умисне вбивство вчинене одноосібно або за попередньою змовою групою осіб; і) чи притягувався вбивця раніше до кримінальної відповідальності за вчинення аналогічного злочину;

2) обставини, що характеризують особистість жертви та визначають індивідуальні показники зловмисника: а) в якому емоційному стані перебував вбивця в момент скоєння злочину; б) чи страждає підозрюваний яким-небудь психічним захворюванням на даний момент; в) які індивідуально-психологічні особливості та рівень розвитку особи злочинця; г) чи притягувалася жертва раніше до кримінальної чи адміністративної відповідальності; ґ) чи наявний ступінь родинних зв'язків між особою злочинця та особою потерпілого; д) які соціально-демографічні дані та морально-психологічні якості жертви та вбивці;

3) обставини, що мають значення для кримінально-правової кваліфікації: а) яка кількість осіб-потерпілих; б) чи усвідомлював злочинець, що жертва є малолітньою особою віком до 14 років; в) чи перебувала особа потерпілого завідомо для винного у стані вагітності; г) чи була жертва на момент вчинення кримінального правопорушення обмежена у праві вільно

пересуватися чи незаконно переміщена проти своєї волі; г) чи усвідомлював кривдник, що в момент скоєння злочину завдає жертві особливих фізичних та (або) моральних страждань; д) які мотиви переслідував зловмисник (корисливі, хуліганські, сексуальні, екстремістські тощо); е) чи виконувала особа потерпілого обов'язки службового, громадського та (або) іншого професійного характеру (якщо так, чи наявний зв'язок між виконуваними функціями жертви та злочинним умислом вбивці);

4) обставини, що характеризують детермінанти кримінального правопорушення: а) чи наявні фізіологічні особливості статевого дозрівання зловмисника – ознаки сексуальної залежності чи гіперактивності; б) чи схильний зловмисник до насильницьких дій фізичного характеру; в) чи притягувався підозрюваний раніше до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти життя та здоров'я; г) чи володіє особа злочинця навиками поводження з вогнепальною зброєю; ґ) чи хворіє зловмисник хронічними порушеннями психічного стану як то посттравматичний стресовий розлад чи т.п.; д) який характер зв'язку між особою потерпілого та особою підозрюваного; е) які політичні, релігійні чи інші просвітницькі погляди сповідувала жертва; є) яким чином зловмисник отримав можливість користуватися вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї;

5) обставини, що впливають на пом'якшення або обтяження покарання: а) чи співпрацює підозрюваний з органами досудового розслідування (дає правдиві показання, не приховує мотивів, сприяє розслідуванню умисного вбивства); б) чи була заява зловмисника джерелом інформації про злочин – приводом до початку кримінального провадження щодо злочину, передбаченого ст. 115 КК України; в) чи наявна інформація про щире каяття особи підозрюваного у вчиненому кримінальному правопорушенні; г) чи користувався зловмисник умовами дії правового режиму воєнного стану для вчинення умисного вбивства; ґ) чи наявні дані про стан алкогольного чи наркотичного сп'яніння підозрюваного в момент скоєння злочину.

Список використаних джерел:

1. Журавель В. А. Обставини, що підлягають з'ясуванню, у структурі криміналістичної методики. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2010. Вип. 10. С. 12-20.
2. Тищенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія. Одеса : Одеська національна юридична академія ; Фенікс, 2007. 260 с.